

ERHVERVSDRIVENDE FONDE OG DERES BETYDNING FOR DANMARK

Hanne Elisabeth Rasmussen
Direktør, Fondenes Videnscenter

I anledning af Carlsbergfondets 150-års jubilæum, 2026

Hanne Elisabeth Rasmussen

Den danske fondsmodel har muliggjort skabelsen af en række, store erhvervsdrivende fonde, der i dag bidrager markant til det danske samfund.

Erhvervsdrivende fonde skaber kontinuerligt værdi gennem de virksomheder, de udvikler og fastholder. Det udtrykkes ved, at de fondskontrollerede virksomheder står for en markant andel af alle danske, private virksomheders værdiskabelse. Samtidigt finansierer overskud fra erhvervsdriften milliarder af kroner i almennyttige bidrag samt andre, langsigtede investeringer til gavn for det danske samfund.

Den særlige styrke ved den danske fondsmodel er dermed samspillet mellem langsigtet erhvervsejerskab og langsigtede investeringer i samfundets udvikling. Læs mere i denne artikel, der giver en kort, faktabaseret introduktion til de erhvervsdrivende fonde og deres betydning for Danmark.

HVAD ER EN ERHVERVSDRIVENDE FOND?

Erhvervsdrivende fonde er selvejende institutioner, der ikke har en ejerkreds, og som driver erhvervsaktivitet. De ledes af en bestyrelse, som er ansvarlig for at varetage fondens formål og interesser i overensstemmelse med vedtægten og erhvervsfondsloven. Den erhvervsdrivende fond og dens bestyrelse har altså ikke ubegrænset frihed, men er bundet af formålet, også kaldet stifters vilje. Fondens formål kan løbende oversættes til nutidens behov, men den kan kun ændres med Erhvervsstyrelsens accept.

Erhvervsdrivende fonde¹ ejer en bestemmende andel² af en eller flere erhvervsvirksomheder eller driver egen virksomhed. Det er normalt, at en erhvervsdrivende fonds vedtægter pålægger fonden at bevare ejerskabet af en nært knyttet virksomhed og at sikre denne virksomheds overlevelse og trivsel. Det bliver ofte kaldt "engageret ejerskab".

Stort set alle erhvervsdrivende fonde har også et eller flere almennyttige formål. De fondskontrollerede virksomheders overskud fra erhvervsaktiviteten beskattes efter årsregnskabslovens almindelige regler og kan herefter

anvendes til almennyttige formål i overensstemmelse med fondens fundats³. Fondens bestyrelse anvender altså afkast af ejerskab af virksomheder og en eventuel privat formue til at realisere fondens formål.

HVEM ER DE ERHVERVSDRIVENDE FONDE?

Der findes ca. 1.400 erhvervsdrivende fonde i Danmark⁴. De kommer i alle størrelser, fra fonde, der har kontrollerende ejerskab af C25 virksomheder og er kendt af de fleste danskere, til fonde, der f.eks. ejer en udlejningsejendom eller en lille virksomhed med almennyttigt formål (som en børnehave, social institution eller et museum). På samme måde er der forskel på de erhvervsdrivende fondes formål, og dermed på deres organisering og aktiviteter.

Denne diversitet muliggøres af, at den danske fondslovgivning tillader fonde at have både erhvervsdrivende, almennyttige og ikke-almennyttige formål (som økonomisk støtte til medarbejdere, stifters familie eller lignende).

FONDSMYNDIGHED OG GOD FONDSLEDELSE

De erhvervsdrivende fondes tilsynsførende myndighed er Erhvervsstyrelsen, og de er reguleret af erhvervsfondsloven. Siden 2014 har Komitéen for god Fondsledelse⁵ desuden arbejdet for at styrke ledelsen af erhvervsdrivende fonde med fokus på øget transparens om fondenes forhold, og ved at bestyrelsen skal forholde sig aktivt til en række anbefalinger vedrørende kommunikation, bestyrelsessammensætning og vederlag til fondens ledelse.

Anbefalingerne for god Fondsledelse er såkaldt "soft law", der fungerer efter princippet "Følg eller forklar". Fondene skal altså offentliggøre en redegørelse for god fondsledelse samtidig med offentliggørelsen af deres årsrapport, hvor der for hver enkelt anbefaling redegøres for, hvorvidt fonden følger anbefalingen, og hvis ikke, hvorfor. Et generelt øget fokus på værdien af god fondsledelse betyder, at anbefalingerne i høj grad efterleves af de erhvervsdrivende fonde.

DE ERHVERVSDRIVENDE FONDES BETYDNING FOR DANMARK

Hvis vi kigger på tværs af fondslandskabet, skaber erhvervsdrivende fonde værdi på fire måder.

Den første måde er fondes erhvervsdrift, hvor erhvervsdrivende fonde bidrager til udvikling og fastholdelse af toneangivende virksomheder, som i generationer har været ledende inden for deres industri, ofte også internationalt.

Den anden måde er bevillinger, der målrettet understøtter f.eks. forskning, uddannelse, sundhed, sociale indsatser, natur, kunst og kultur. Det kunne f.eks. være en indsats for genopbygning af biodiversitet i et naturområde eller fremme af cirkulær økonomi.

Den tredje måde er investeringer, hvor fonde med kapital og risikovillighed understøtter udviklingen af morgendagens virksomheder og nye løsninger

med potentiale for fremtiden samt i impact investeringer, der er kendetegnet ved både at skulle give monetær værdi og samtidig skulle give samfundsværdi i tråd med fondens formål. Det kunne f.eks. være investeringer i bæredygtig omdannelse af tomme fabrikker og institutioner til boliger og levende bydele eller investering i opbygning af erhvervsklynger, der kan bidrage til nye løsninger inden for et fondsformål.

Den fjerde måde er anvendelsen af egne ressourcer, hvor fonde stiller viden, faglighed og udviklingskapacitet til rådighed – f.eks. til udvikling af nye tilgange til langlivede udfordringer, konkrete initiativer til at styrke inklusion og sammenhængskraften imellem land og by samt i ekstraordinære situationer at bidrage til hurtig handling, f.eks. under COVID (produktion af håndsprit, transport af vacciner til og beredskab med testtelte), ukrainske flygtninge i Danmark samt andre, akutte opgaver.

Her består bidraget ikke primært af skattebetalinger eller bevillinger, men af at bringe den rigtige kombination af fondens ressourcer – midler, kompetencer og hænder – til at understøtte, drive, inkludere eller innovere nye løsninger eller nødvendige indsatser i samfundet. Et eksempel er ProjectZero i Sønderborg⁶, der er et offentligt-privat partnerskab mellem Bitten & Mads Clausens Fond og Sønderborg Kommune mfl., der har som mål at opnå et CO₂-neutralt energisystem i Sønderborgområdet i 2029. Resultaterne er målbare: Siden 2007 er områdets energirelaterede CO₂-udledninger reduceret med 79 %.

ERHVERVSDRIVENDE FONDES DANSKE ERHVERVSAKTIVITET BIDRAGER HVERT ÅR MARKANT TIL DANSK ØKONOMI

De danske, privatejede virksomheder, der er fondskontrollerede, står for et markant bidrag til dansk værditilvækst, beskæftigelse, omsætning og eksport – og privatejede virksomheders forskning og udvikling i Danmark⁷. Nedenstående afsnit beskriver nøgletal for de fondskontrollerede virksomheders bidrag i 2023.

ET KIG PÅ TALLENE

De danske, erhvervsdrivende fonde⁸ havde i 2023 kontrollerende ejerskab af ca. 0,3 % af alle privatejede virksomheder i Danmark, svarende til 1.310 virksomheder⁹.

Disse virksomheder er generelt overrepræsenterede blandt de større virksomheder. I virksomheder med under 10 årsværk er kun 0,2 % fondskontrollerede, mens det gælder 14,4 % af virksomheder med over 500 årsværk. Fondskontrollerede virksomheder er med andre ord i gennemsnit væsentligt større end øvrige private virksomheder.

Fondskontrollerede virksomheder bidrog med 18 % af privatsektorens samlede værditilvækst i 2023 – 263 mia. kr. ud af i alt ca. 1.450 mia. kr. Vi har set en stigning i bidraget på 3 %-point over tre år. Værditilvæksten er ikke blot et regnskabssteknisk tal: Det er en nødvendig værdiskabelse, der sikrer virksomhedens over-

levelse, løn til ansatte og driver virksomhedernes skattebetalinger til samfundet. Den er dermed en del af det økonomiske fundament for den offentlige velfærd.

Andre væsentlige nøgletal, der skal fremhæves, er, at de 1.310 fondskontrollerede virksomheder beskæftigede knap en ud af ti privatansatte danskere, svarende til 194.000 ansatte (153.000 fuldtidsårsværk), stod for 24 % af Danmarks samlede eksport og bidrog med 14 % af den samlede omsætning i den danske privatsektor (se tabel nedenfor).

Private, fondskontrollerede virksomheders bidrag til økonomiske nøgletal (2023)	Fondskontrollerede virksomheder	Den private sektor	Fondskontrollerede virksomheder andel af den private sektor
Antal virksomheder	1.310	410.163	0,3 %
Omsætning (mia. kr.)	785	5.674	14 %
Værditilvækst (mia. kr.)	263	1.454	18 %
Eksport (mia. kr.)	475	2.001	24 %
Antal ansatte (tusinde)	194	2.128	9 %
Antal fuldtidsårsværk (tusinde)	153	1.636	9 %

Kilde: Fondenes Videnscenter på baggrund af særkørsler fra Danmarks Statistik. Endelige tal for 2023. Danmarks Statistik har revideret den private sektors samlede eksport for 2023 fra 3.022 til 2.001 mia. kr., og hele tidsserien er opgjort på endelige tal for at sikre sammenlignelighed på tværs af år. Tallene er afrundede.

Fondskontrollerede virksomheders aktivitet i to brancher - transportbranchen og fremstilling af medicinalvarer - stod for størstedelen af de fondskontrollerede virksomheders bidrag til omsætning (67 %), værditilvækst (70 %) og eksport (83 %) i 2023.

Koncentrationen genfindes på virksomhedsniveau. De 20 største fondskontrollerede virksomheder (målt på antal ansatte) stod for hele 83 % af omsætningen, 88 % af værditilvæksten og 93 % af eksporten blandt fondskontrollerede virksomheder. Sat i forhold til hele den private sektor stod disse 20 virksomheder alene for 16 % af værditilvæksten og 22 % af eksporten - men kun 6 % af beskæftigelsen.

Der var forholdsmeæssigt flest ansatte i fondskontrollerede virksomheder inden for medicinalbranchen. 70 % af alle privatansatte indenfor fremstilling af medicinalvarer er beskæftiget af en fondskontrolleret virksomhed. I absolutte tal beskæftiger fondskontrollerede virksomheder flest i detailbranchen (42.000), hvilket illustrerer, at fondsejerskabet ikke kun findes i eksporterhvervene, men også i hjemmemarkedserhverv med mange arbejdspladser.

En sammenligning af de 20 største, private, fondskontrollerede virksomheder med de 20 største, private, ikke-fondskontrollerede virksomheder viser at de fondskontrollerede virksomheder skabte en næsten dobbelt så stor værditil-

vækst (231 mia. kr. mod 121 mia. kr.) med et sammenligneligt antal årsværk, hvilket kan indikere en højere værdiskabelse pr. årsværk i de største fondskontrollerede virksomheder.

DANSKE, FONDSKONTROLLEREDE VIRKSOMHEDERS INVESTERINGER I FORSKNING OG UDVIKLING

Samlet set investerer de danske, fondskontrollerede virksomheder forholds-
mæssigt langt flere ressourcer i forskning og udvikling, end de ikke-fondskon-
trollerede, private virksomheder i Danmark.

De fondskontrollerede virksomheder anvendte 22,2 mia. kr. i intern forskning
og udvikling i 2023. Det svarer til ca. 41 % af det samlede beløb, der er anvendt
til intern forskning og udvikling i de private virksomheder i 2023. De fondskon-
trollerede virksomheder købte desuden eksterne forsknings- og udviklingstjene-
ster for 34,1 mia. kr., hvoraf 24,8 mia. kr. gik til danske leverandører.

Desuden beskæftigede de danske, fondskontrollerede virksomheder ca. 13.900
fuldtidsstillinger¹⁰, eller 34 %, af det samlede antal fuldtidsstillinger inden for
forskning og udvikling i danske private virksomheder i 2023.

ERHVERVSDRIVENDE FONDES ALMENNYTTIGE BIDRAG TIL SAMFUNDET

De erhvervsdrivende fonde uddeler hvert år betragtelige beløb til almennyt-
tige formål. Motoren bag den vækst, vi har set i disse fondes bevillinger i de
seneste ti år, er fondenes erhvervsdrift og de fondskontrollerede virksomhe-
ders evne til at skabe værdi i perioden.

I 2024¹¹ bevilgede de erhvervsdrivende fonde 19,6 mia. kr. til almennyttige for-
mål, svarende til, at de bidrog med mere end 70 % af de samlede, almennyttige
fondsbevillinger i året. Samme år bevilgede de også ca. 1 mia. kr. til ikke-almen-
nyttige formål (f.eks. til virksomhedsformål, medarbejderformål, stifters familie
og lignende). De 38 mest uddelende, erhvervsdrivende fonde stod for hele 93 %,
eller 19,1 mia. kr.¹², af de samlede bevillinger på 20,6 mia. kr. i 2024.

De erhvervsdrivende fonde sendte 17,5 mia. kr. til indenlandske modtagere
i 2024. Det svarer til 85 % af de erhvervsdrivende fondes bevillinger i 2024.
De fleste penge, 11,5 mia. kr., gik til offentlige institutioner som universiteter,
hospitaller og lignende, og især til sundhedsformål (3,6 mia. kr.) og natur-,
klima- og miljøformål (3,1 mia. kr.)¹³.

Til sammenligning støtter de ikke-erhvervsdrivende (almene) fonde især so-
ciale formål og internationale, humanitære formål og de sendte en lidt mindre
andel af deres bevilgede midler til indenlandske modtagere (ca. 80 % mod de
erhvervsdrivende fondes 85 %)

NOTER

- ¹ En del af de erhvervsdrivende fonde er såkaldt "operative fonde". Det vil sige, at de arbejder almennyttigt, men ikke foretager uddelinger, f.eks. som private herberger eller kulturhuse. Deres overskud går i stedet til drift og udvikling af det arbejde, som fonden udfører. Se også Fondenes Videnscenter: Vidensnotat Fondsdanmark (2024).
- ² Betegnelsen "bestemmende andel" er her defineret ved at fonden skal eje en andel, der giver bestemmende indflydelse på virksomheden. Det vil f.eks. sige over 50 % af aktierne. Eller hvis der er tale om A- og B-aktier, en andel, som svarer til at have over 50 % af stemmerne i virksomheden. Se evt. bekendtgørelsen af lov om erhvervsdrivende fonde (erhvervsfondsloven).
- ³ Fonde har mulighed for at få skattefradrag for almennyttige bevillinger, se mere her: <https://fondenesvidenscenter.dk/soeg/?text=fonde%20og%20skat>
- ⁴ Danmark Statistik, Fondes Aktiviteter 2024, udgivet november 2025, <https://www.statistikbanken.dk/FOND00>.
- ⁵ Komitéen for god Fondsledelse (sekretariat: Erhvervsstyrelsen), www.god-fondsledelse.dk.
- ⁶ ProjectZero, <https://projectzero.dk/>
- ⁷ Alle tal i dette afsnit er 2023-tal fra særkørsler fra Danmarks Statistik, udført for Fondenes Videnscenter.
- ⁸ Fondskontrollerede virksomheder defineres her som virksomheder, hvor en erhvervsdrivende fond eller filantropisk forening har kontrollerende ejerskab – som hovedregel mindst 50 % af ejerskabet, opgjort i op til fire ejerled. Virksomheder med et fondsejerskab mellem 20 og 50 % medregnes, hvis yderligere kriterier om stemmeandel er opfyldt. Bemærk, at virksomheder i den finansielle sektor ikke indgår i følgende hovedtal: omsætning, værditilvækst og eksport. Det skyldes, at de ikke indgår i den officielle statistik, som undersøgelsen tager udgangspunkt i.
- ⁹ Branchen med flest fondskontrollerede virksomheder er "Finansiering og Forsikring" med 356 virksomheder.
- ¹⁰ Alle tal i dette afsnit er 2023-tal fra særkørsler fra Danmarks Statistik, udført for Fondenes Videnscenter.
- ¹¹ 2024 er de nyeste tal i Danmarks Statistiks fondsstatistik (www.statistikbanken.dk/FOND04). Statistikkenes tal opdateres næste gang i november 2026.
- ¹² Tallet inkluderer både almennyttige og ikke-almennyttige bevilgede kr. i 2024.
- ¹³ Danmarks Statistik, Fondes Aktiviteter 2024, udgivet november 2025, <https://www.statistikbanken.dk/FOND04>